

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ГРЕЧКИ

Т. В. Мірзоева, к. е. н., доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Традиційною для нашого населення та й для всіх слов'ян у цілому круп'яною культурою з давніх давен є гречка. Нині найбільше гречки вирощують у Росії, Китаї та Україні. Щорічно українці з'їдають 155-180 тис. т гречки. Проте в останні роки ситуація на вітчизняному ринку гречки через певні складнощі привертає прискіпливу увагу як науковців, так і практиків.

Питанню виробництва зерна й гречки, зокрема, та їх економічної ефективності приділяли увагу такі вчені, як В. Г. Андрійчук, О. В. Боднар, П. І. Гайдуцький, О. В. Захарчук, С. М. Кваша, І. Г. Кириленко, І. В. Кобута, Ю. О. Лупенко, П. Т. Саблук, Б. К. Супіханов, Л. М. Худолій, О. Г. Шпикуляк, О. М. Шпичак та інші вчені.

Разом із тим, у наукових публікаціях і в колі виробників гречки немає, на наш погляд, єдиної точки зору. Так, обсяги виробництва гречки зменшуються через її, нібито, низьку рентабельність, а також примхливість у вирощуванні. Попри це, як зазначають експерти, на глобальному ринку Україна входить в трійку світових виробників гречаної крупи.

Досліджуючи питання економічної ефективності виробництва гречки, варто відмітити, що в 2015 р. в історії України було зафіксовано найнижчий урожай гречки – 128 тис. т із площі 127,7 тис. га, при врожайності 10 ц/га [5]. Як зазначав керівник експертної групи УКАБ Ігор Остапчук в інтерв'ю виданню "Сегодня.ua", було декілька

причин низького врожаю, основними з яких були скорочення посівних площ і рівня врожайності [9].

Донедавна суттєво на ситуацію з виробництвом гречки та його економічну ефективність впливав такий фактор як досить низька врожайність гречки – 10-12 ц/га. Сільськогосподарське підприємство, що вирощувало дану культуру, порівнювало скільки можна було б зібрати з такого ж гектара пшениці, соняшнику чи сої та, відповідно, переводить у ціновий еквівалент [6]. Тому більшість виробників певний час відмовлялися від вирощування гречки, не вважали її бізнес-культурою. За останніми даними фахівців рівень продуктивності в окремих підприємствах 25-30 ц/га переводить гречку у розряд надприбуткових культур із рентабельністю понад 200 % [10].

На думку автора вигідність чи не вигідність вирощування даної культури обумовлюється комплексом факторів, основними з яких є: 1) природно-кліматичні, що залежать від регіональних особливостей – погодні умови, ґрунти тощо; 2) організаційні – професійність керівників і працівників аграрного підприємства та, відповідно, вміння організувати високоефективне виробництво; 3) технічні – забезпеченість технікою; 4) агрономічні – забезпеченість якісним насіннєвим матеріалом, добривами, засобами захисту рослин; 5) логістичні – наявність площ для зберігання та ефективних каналів збуту виробленої продукції.

Попри наявні розбіжності в думках спеціалістів щодо економічної доцільності виробництва гречки, варто відмітити, що все ж таки завдяки сільгоспвиробникам, які включають дану культуру до структури своїх посівів наша держава входить до трійки найбільших світових виробників гречки та задовольняє внутрішній попит на дану продукцію. Відповідно можна стверджувати, що ситуація з виробництвом гречки не є катастрофічною. Певним підтвердженням цього є те, що в Україні 15 червня 2017 р. офіційно зареєстровано Міжнародну асоціацію виробників гречки. На меті асоціації – сприяння поширення перспективних і сучасних сортів гречки, підвищення їх продуктивності та рентабельності виробництва [1].

Досліджуючи питання економічної доцільності виробництва гречки не можна оминати увагою потенціал цієї культури, який цілком можливо реалізувати в умовах сьогодення. Перш за все, потенціал гречки криється в тому, що за вмістом незамінних кислот її білок прирівнюється до продуктів тваринного походження та вважається рівноцінною заміною м'яса. За вмістом жирів гречана крупа поступається лише вівсяній та пшоняній, а за вмістом білка перевищує

всі зернові, крім бобових (білок характеризується доброю перетравністю та засвоюваністю) [4].

У світі ж нині з'являється все більше прихильників здорового харчування та прихильників органічної продукції. Навіть в Україні вже існує категорія людей (до 8% населення), передусім у великих містах, які мають зазначену мотивацію до споживання органічних продуктів і готові заплатити за них вищу ціну. Ціна, по суті, є чи не єдиним фактором, що може відштовхнути споживача від органічної їжі. Наприклад, кілограм органічної гречки коштує нині удвічі більше від звичайної. Цей факт пояснюється тим, що ціна на органічну продукцію рослинництва загалом завжди значно перевищує ціну на традиційну. Це обумовлюється витратами на сертифікацію органічної продукції, складністю її збуту та специфікою транспортування, певними втратами від відмови використання мінеральних добрив та інших засобів захисту рослин, які застосовують звичайні виробники [2, 7]. Гречка є перспективною культурою в контексті розвитку органічного виробництва ще й тому, що безпосередньо технологічний процес її вирощування виключає можливість використання пестицидів. А Україна має як сприятливі умови для вирощування корисної для організму людини гречки, так і можливості її органічного виробництва. Так, у ПП «Агроєкологія» з Полтавщини, що спеціалізується на органічному землеробстві, основним ринком збуту є Швейцарія, куди спрямовується 80% їхнього експорту гречки. Крім того підприємство експортує гречку до Німеччини [11]. Можливість реалізовувати свою продукцію до Європи в підприємства з'явилася після того, як воно отримало найскладніший за вимогами сертифікат Bio Suisse. Окрім того, даний сертифікат дає й пізніші вигоди – органічна гречка має надбавку до 30-50%, її популярність у Європі тільки починає зростати.

Розуміння перспективності розвитку виробництва органічної гречки нині з'являється на рівні державних органів. Так, на Житомирщині затверджено Програму, згідно якої сільгоспвиробники, що займаються вирощуванням льону й гречки, а також виробництвом органічної продукції, зможуть отримати відшкодування з обласного бюджету. Так, Програмою передбачено використання спеціальної бюджетної дотації з обласного бюджету, що спрямовується сільськогосподарським підприємствам на вирощування гречки на зерно в сумі 1,8 млн грн (з розрахунку 300 грн на 1 га), на часткове відшкодування вартості витрат на сертифікацію відповідності виробництва органічної продукції та часткове відшкодування вартості

органічного насінневого матеріалу сільськогосподарським підприємствам в обсязі 1 млн грн [3].

Цього року Полтавська область слідом за Житомирською затвердила обласну Програму підтримки та розвитку агросектору Полтавської області до 2020 року. Один із пріоритетних напрямків – розвиток органічного виробництва, шляхом збільшення частки органічної продукції у валовому виробництві Полтавської області, що нині складає менше 1%. Згідно зазначеної Програми планується стовідсоткове відшкодування коштів, внесених у зв'язку з проведенням сертифікації та отриманням сертифікатів відповідності органічного виробництва, вартість яких сягає десятків тисяч гривень. Для підприємств, які займаються виробництвом органічної гречки участь в такій програмі є суттєвою підтримкою [8]. Загалом, поступове зростання інтересу до виробництва органічної гречки як із боку сільськогосподарських виробників, так і з боку держави робить даний напрямок доволі перспективним.

Література

1. В Україні створено Міжнародну асоціацію виробників гречки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://superagronom.com/news/1411-v-ukrayini-stvoreno-mijnarodnu-asotsiatsiyu-virobnikiv-grechki>.
2. Вдович В. Г. Сучасний стан виробництва органічної продукції в Україні [Електронний ресурс] / В. Г. Вдович, І. С. Черкаська. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgiirbis_64.exe.
3. Виробники льону та гречки Житомирщини отримують держпідтримку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://agravery.com/uk/posts/show/virobniki-lonu-ta-grechki-zitomirshini-otrimaut-derzpidtrimku>.
4. Грищенко Р. Вирощування органічної гречки [Електронний ресурс] / Р. Грищенко, О. Любич. – ©Пропозиція – Режим доступу : <http://propozitsiya.com/ua/viroshchuvannya-organichnoyi-grechki>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Квітка Г. Гречка: причин для подорожчання немає [Електронний ресурс] / Г. Квітка. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/289513>.
7. Кропивко Д. С. Особливості формування економічної ефективності діяльності вітчизняних підприємств-виробників органічної продукції / Д. С. Кропивко // Маркетинг і менеджмент інновацій – 2014. – №3. – С. 222–229.

8. Матвієнко О. Органіка : що це, скільки виробляють і чи є майбутнє в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kolo.news/category/suspilstvo/761>.

9. Ціни на гречку б'ють рекорди: скільки буде коштувати крупа до кінця літа і чому [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/ukraine/ceny-na-grechku-byut-rekordy-skolko-krupa-budet-stoit-k-koncu-leta-i-pochemu-724990.html>.

10. Українські виробники гречки об'єдналися в асоціацію <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2249335-ukrainski-virobniki-grecki-obednalis-v-asociaciu.html>.

11. Самойленко І. Гречка, сер! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zerno-ua.com/journals/2017/mart-2017-god/grechka-ser>.